

PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJA

**DARBO KULTŪROS PAVELDO APSAUGOS SRITYJE
2009 METAIS**

ATASKAITA

Panevėžys 2009

PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS
DARBO KULTŪROS PAVELDO APSAUGOS SRITYJE 2009-AISIAIS METAIS
ATASKAITA

Ataskaitiniais, 2009-aisiais metais, kultūros paveldo apsaugos srityje rajone buvo stengiamasi veiklą vystyti visomis pagrindinėmis šio darbo kryptimis: paveldosaugos, paveldotvarkos ir paveldotyros.

Rajono savivaldybės biudžete paveldotvarkai buvo skirta 160 tūkst. litų. Kultūros paveldo departamentas (toliau – KPD) skyrė 286 tūkst. litų.

Rajono biudžete numatytos lėšos panaudotos Naudvario dvaro kalvės (unikalus kodas 394, kitas kodas G121K3), esančios Naudvario k., Naujamiesčio sen., remonto ir tvarkybos darbams. KPD šiam objektui skyrė 119 tūkst. lt. Iš esmės buvo baigti tvarkybos darbai. Liko kalvės pritaikymo koplyčiai užbaigimo darbai. Reikalinga suma – 115 tūkst. lt.

Sodybos (diplomato Juozo Urbšio (1896–1991) tėviškė), esančios Čiūrų k., Krekenavos sen., gyvenamojo namo (unikalus kodas 22674, kitas kodas G30K1) restauravimui KPD skyrė 167 tūkst. lt. Panevėžio apskrities viršininko administracija papildomai skyrė 150 tūkst. lt. Tvarkybos darbai baigti. Apie tai byloja ir KPD tvarkomųjų paveldosaugos darbų 2009 11 30 priėmimo aktas Nr.RG-223. Avarinėje būklėje tebėra sodybos ūkinis pastatas (G30K2). Sodyba priklauso Panevėžio apskrities Gabrielė Petkevičaitės-Bitės viešajai bibliotekai.

Nedideli remonto darbai (apie 4,5 tūkst.lt) buvo atlikti svirne (unikalus kodas 15672, kitas kodas IV 986). Buvo nusėdęs balkonas, todėl specialiais metaliniais kampainiais buvo sutvirtintos jį laikančios konstrukcijos, suremontuoti turėklai.

Pajstrio kultūros centras į savo balansą įsirašė stogastulpį (unikalus kodas 4388, kitas kodas IP 1892), esantį gyvenvietės centrą, ir jį atnaujino. Darbams išleista 500 lt.

Savivaldybės viešoji biblioteka sėkmingai dalyvavo projekte „Muziejų pasiekiamumo ir patrauklumo didinimas Žiemgaloje ir Šiaurės Lietuvoje“ (Development of Accessible and Attractive Museums in Zemgale and Northern Lithuania). Projekte dalyvauja Lietuvos ir Latvijos pasienio regionų muziejai, apsijungę kaip projekto partneriai. Panevėžio rajonui iš projekto skirta 242 172 eurų arba 836 tūkst. lt. Už šią sumą buvo atliktas pastato (unikalus kodas 404, kitas kodas G84K1), dar kitaip žinomo kaip rašytojos, kultūros ir visuomenės veikėjos Gabrielės Petkevičaitės-Bitės (1861–1943) gimtinės, esančios Puziniškio k., Smilgių seniūnijoje, vidaus remontas. Suremontuotame pastate atnaujinta rašytojos memorialinė ekspozicija, į jį iš buvusio Senamiesčio k. (dabar miesto teritorija) perkelta poeto, pedagogo Mato Grigonio (1889–1971) memorialinė-literatūrinė ekspozicija. Lankytojams ruošiamos trys edukacinės programos.

Gegužės mėnesį duris lankytojams atvėrė dalis Bistrampolio dvaro ansamblio (unikalus kodas 385, kitas kodas G120K), esančio Kūčių k., Ramygalos sen. Dvaro rūmuose įsikūrė ekspozicija (yra antikvarinių baldų, paveikslų, gobelenų kolekcijos), viešbutis ir restoranas, buvusiame elektrinės pastate įrengta koplyčia, žirgyne – koncertų salė. Žirgyne ir centriniuose dvaro rūmuose įrengtas geoterminis šildymas. Restauruota ledainė, Birutės kalnelis su rūsiu, sutvarkytas parkas. Vasarą dvare vyko jau tradiciniu tapęs VII Bistrampolio festivalis, kuris jau ketvirtus metus rengiamas bendradarbiaujant su Vilniaus Šv. Kristoforo kameriniu orkestru. Dvaro ansamblis yra šalia Via Baltica automagistralės, o tai viena iš priežasčių, kad jis tapo vienu iš labiausiai lankomų objektų.

VšĮ Jaunimo integracijos galimybių centras 2008 m. rugpjūčio 8 d. vykdo projektą „Bistrampolio dvaro sodybos buvusio žirgyno restauravimas ir pritaikymas konferencijų, turizmo informavimo poreikiams“ savo ir Norvegijos finansinių mechanizmų fondo paramos lėšomis. Šiuo metu senojo dvaro žirgyno restauravimo darbai jau eina į pabaigą. Planuojama, kad 2010 m. vasarą plačiąja visuomenei duris atvers koncertams bei kitiems kultūros renginiams pritaikyta moderni salė su visa reikalinga įgarsinimo ir apšvietimo įranga bei salės baldais.

Upytės katalikų bažnyčios parapijos komiteto rūpesčiu buvo sutvarkytas Memenčių koplytėlės (unikalus kodas 1522, kitas D154) skardinis stogelis.

Specialiais nekilnojamojo kultūros paveldo ženklais paženklinėti 7 paskelbti valstybės saugomais objektai:

1. Sodyba (unikalus kodas 22674, kitas kodas G30K), esanti Čiūrų k., Krekenavos sen.

2. Buvusio dvaro sodyba (unikalus kodas 374, kitas kodas G119K), esanti Alančių k., Vadoklių sen.
3. Paliesės buvusio dvaro sodyba (unikalus kodas 400, kitas kodas G307K), esanti Pamiškės k., Panevėžio sen.
4. Teresdvario buvusio dvaro sodyba (unikalus kodas 26165, kitas kodas G282K), esanti Bygailių k., Karsakiškio sen.
5. Namas (unikalus kodas 16636, kitas kodas S299), esantis Pakritižio k., Raguvos sen.
6. Namas (unikalus kodas 17013, kitas kodas S300), esantis Gilbonių k., Smilgių sen.
7. Tiltas (unikalus kodas 17010, kitas kodas S98), esantis Paliūniškio k., Karsakiškio sen.

Į 2010 paveldotvarkos darbų programą buvo pateiktą Paliesės buvusio dvaro sodybos (unikalus kodas 400, kitas kodas G307K), esančios Pamiškės k., Panevėžio sen., gyvenamojo ir tarnų namų sutvarkymo projekto parengimas. KPD Panevėžio teritorinis padalinys paraišką atmetė, nes nesutvarkytas žemės sklypas ir nebuvo projektavimo darbų sąmatos.

Paveldosaugos srityje užfiksuoti šie Lietuvos Respublikos Nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo pažeidimai:

1. Rugsėjo 28 d. kilus gaisrui sudegė koplyčios (unikalus kodas, 16041, kitas kodas S520), esančios Nevėžninkų k., Naujamiesčio sen., medinės konstrukcijos.
2. Rugsėjo 28 d. KPD Panevėžio teritorinio padalinio specialistai, vykdydami Siaurojo geležinkelio (unikalus kodas 21933, kitas kodas G10K) ruožo Panevėžys–Joniškėlis apžiūra, ties Pamiškės dvaru nustatė, kad sugadinta 25 m. geležinkelio.

Smulkesniems paveldosaugos pažeidimams priskirtinas paminklinės lentos sugadinimas prie Upytės piliakalnio, vadinamo Čičinsko kalno (unikalus kodas 5431, kitas kodas A266P).

Švenčiant Krekenavos miestelio 600 metų jubiliejų, renginiai vyko ir Ustronės sodyboje. Jiems nebuvo gautas KPD Panevėžio teritorinio padalinio leidimas. Tai padaryti rengėjus įpareigoja Lietuvos Respublikos Kultūros ministro 2005 m. birželio mėn. 9 d. įsakymas Nr. IV–237, kuriuo patvirtintos „Valstybei ir savivaldybei priklausančių kultūros paveldo objektų lankymo tipinės taisyklės“ [Žin., 2005, Nr.76 – 2763]. Kadangi KPD Panevėžio teritorinio padalinio specialistai šio pažeidimo neužfiksavo, todėl šį faktą tik paminime.

2009-aisiais metais buvo parengtas Berčiūnų pilkapyno (unikalus kodas 5409, kitas kodas A260P) paveldo apsaugos specialusis planas. Šiuo planu nustatyta pilkapyno teritorija bei jos apsaugos zonos ribos, nustatyti paveldosaugos reikalavimai bei numatyta konkrečių tvarkymo priemonių sistema – reglamentuoti žemės darbai, statinių bei įrenginių statyba, statinių aukštis, tūris, užstatymo tankis ir intensyvumas, apželdinimas, želdinių aukštis, tankis, rūšis, transporto srautai ir intensyvumas.

II–V amžiuje įrengtas pilkapynas, vadinamas Švedkapiais, yra vienas žinomiausių senojo geležies amžiaus Žemaitijos ir šiaurės Lietuvos pilkapynų. Jame išlikę 73 pilkapiai. Dalis šio paveldo objekto patenka į Panevėžio miesto teritoriją.

Metų pradžioje savivaldybė gavo ir 2008 metais parengtą rajono kultūros paveldo apsaugos specialųjį planą.

Dėl koplytstulpio (unikalus kodas 14883, kitas kodas DV3972), esančio Valiliškių k., Smilgių sen., buvo kreiptasi į KPD dėl specialistų konsultacijos. Rugsėjo mėnesio pabaigoje objektą apžiūrėjo ir įvertino KPD sudaryta ekspertų komisija (2009 10 07 aktas Nr.63).

Ataskaitiniu laikotarpiu surašyti 157 paveldo objektų stebėsenos aktai. Atliekant šį darbą aktyviai talkino Krekenavos regioninio parko direkcija (toliau – KRP) ir Panevėžio seniūnas.

2009-aisiais įrengtos 4 rodyklės į paveldo objektus: 2 Krekenavos seniūno rūpesčiu į Ustronės sodybą (unikalus kodas 15672, kitas kodas AtV 901) ir 2 KRP rūpesčiu į Rodų koplyčią-mauzoliejų (unikalus kodas 16040, kitas kodas S520) ir naujai į sodybą Čiūrų k. (unikalus kodas 22674, kitas kodas G30K).

Tam tikras darbas nuveiktas paveldotyros ir paveldo propagavimo srityje. Spalio pradžioje Sabonių k., Upytės sen., šalia neveikiančių kaimo kapinių vyko archeologiniai tyrimai (vad. M. Mačiulis). Suardyto kapinyno vietoje aptikta radinių, datuojamų X–XI amžiais (Plačiau žr. priede).

Leidiniuose ir vietinėje spaudoje paskelbta 31 publikacija. Jų tarpe ir vienas mokslinis straipsnis „Panevėžio rajono vandens malūnai“ leidinyje „Kultūros paminklai / 14“. Išleisti 4 leidiniai. Tarp jų ir rajono turistinis žemėlapis (Plačiau žr. priede).

Suorganizuotos dvi paveldą visuomenei pristatančios konferencijos. Pasaulinei paminklų ir paminklinių vietų apsaugos dienai paminėti skirta konferencija „Dvarų kultūra – Lietuvos kultūros dalis. Zavišos“ vyko balandžio 17 d. privačiame kolekcininko Klemento Sakalausko muziejuje Piniavoje. Jos darbe svečių teisėmis dalyvavo Panevėžio apskrities turizmo informacinio centro (toliau – TIC), Panevėžio miesto savivaldybės administracijos Paveldosaugos ir Architektūros skyrių, Panevėžio rajono Miežiškių seniūnijos, Radviliškio rajono savivaldybės Daugyvenės kultūros istorijos muziejaus-draustinio atstovai. Kita konferencija „Lėvenį ir Nevėžio krašto žmonės – 2“ vyko Panevėžyje Smėlynės bibliotekoje. Išleistos abiejų konferencijų pranešimų tezės.

KPD Europos paveldo dienų (toliau – EPD) organizavimui lėšų neskyrė. Kadangi Panevėžio apskrities viršininko administracija tam tikslui skyrė lėšų Panevėžio apskrities TIC'ui, kartu su Panevėžio apskrities ir Kėdainių TIC'ų darbuotojais rugsėjo 16, 17 ir 18 dienomis visuomenei buvo organizuotos 3 išvykos (Žr. programą priede). Prie savivaldybės administracijos pastato buvo iškelta EPD vėliava.

Rajono paveldo objektus lankė Panevėžio Rotary klubas su partneriais iš Norvegijos, dvarų sodybų būkle domėjosi ir juos lankė „Panprojekto“ kolektyvas, savivaldybės administracijos darbuotojai ir kt.

Administracijos vyriausiasis specialistas paveldui dalyvavo respublikiniuose renginiuose: balandžio 16 d. Tarptautinės paminklų apsaugos dienos minėjime-konferencijoje Vilniuje, Lietuvos energetikos muziejuje, ir birželio 11–12 dienomis Taujėnų dvare vykusiame respublikiniame paveldosaugininkų seminare. Liepos pradžioje vyr. specialistas paveldui dalyvavo Lietuvos vardo paminėjimo tūkstantmečiui skirtoje tarptautinėje mokslinėje konferencijoje, kurioje perskaitė pranešimą. Buvo išduotas sertifikatas.

Lietuvos geriausių archeologinių darbų išsaugojimo konkursui buvo pristatytas Karsakiškio bažnyčios klebonas kunigas Egidijus Vijeikis. Nominacija jam buvo įteikta balandžio 16 d. Vilniuje minėto minėjimo metu.

Nemažai nuveikta sudarant elektroninį dokumentų archyvą: nuskenuota ir suarchyvuota į valstybės saugomų kultūros paveldo objektų sąrašą įrašytų, bet nepaskelbtų valstybės saugomais buvusių dvarų sodybų (16 bylų), dailės paminklų (24 bylos) dokumentai. Pradėta analogiškų archeologijos ir istorijos paminklų dokumentų tvarkymas.

Ne visos paveldosaugos problemos ataskaitiniais metais buvo išspręstos: nesukurta Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo taryba, nepradėtas kurti paveldosaugos skyrius ar tarnyba.

Yra spęstinių dailės paminklų apsaugos problemų (Užliausių, Pajstrio stogastulpiai), avarinėje būklėje yra keletas statinių (Gudgalio vėjo malūnas, Krekenavos klebonija, susijusi su Maironio gyvenimu, ir kt.).

Vyriausiasis specialistas paveldui

Petras Juknevičius

Ataskaitos priedai

Paveldo propagavimas spaudoje

2009 m.

1. Garsaus mokslininko gyvenimo kelias // Tėvynė. – 2009. – Saus.17.
2. Upytės apskrities bajorų vadas grafas Karolis Zaluskis // Tėvynė. – 2009. – Saus.31.
3. Ir Stumbriškyje sapnuodavo Žuvintą // Tėvynė. – 2009. – Vas.7.
4. Klasikinės filologijos žinovas iš Berčiūnų // Tėvynė. – 2009. – Vas.21. – Bendraaut. V. Meiliūnaitė
5. Vaišvilčių akmuo su „Dievo pėda“ // Tėvynė. – 2009. – Kov.21.
6. Zavišos // Dvarų kultūra – Lietuvos kultūros dalis. Zavišos. Konferencijos, įvykusios 2009 m. balandžio 17 d., pranešimų tezės / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009. – P.3-4.
7. Jotainių dvaras // Dvarų kultūra – Lietuvos kultūros dalis. Zavišos. Konferencijos, įvykusios 2009 m. balandžio 17 d., pranešimų tezės / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009. – P.4-5. – Bendraaut. K. Trebaitė.
8. Kitos Zavišų valdos // Dvarų kultūra – Lietuvos kultūros dalis. Zavišos. Konferencijos, įvykusios 2009 m. balandžio 17 d., pranešimų tezės / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009. – P.7. – Bendraaut. R. Urbonaitė.
9. Žiemgalių tvirtovė – Tervetė // Sandrava. – 2009. – Nr. 1 (47). – P.3.
10. Šeduvos klebonas Juozapas Rupeika // Daugyvenės krašto šviesuoliai. Konferencijų pranešimai / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009. – P.9-11.
11. Filaretas iš Birželės dvaro // Daugyvenės krašto šviesuoliai. Konferencijų pranešimai / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009. – P.14-17. – Bendraaut. R. Kukuraitytė.
12. Ateitininkas iš Baukų kaimo // Daugyvenės krašto šviesuoliai. Konferencijų pranešimai / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009. – P.28-30. – Bendraaut. R. Kukuraitytė
13. Sukilėlių vadas Adomas Bitė // Daugyvenės krašto šviesuoliai. Konferencijų pranešimai / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009. – P.41-44.
14. Įvairioms valdžioms neįtikęs karininkas // Daugyvenės krašto šviesuoliai. Konferencijų pranešimai / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009. – P.68-71.
15. Liaudininkas, advokatas, Sibiro kankinys Ignas Urbaitis // Daugyvenės krašto šviesuoliai. Konferencijų pranešimai / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009. – P.71-74. – Bendraaut. A. Miškinytė.
16. Aviamodelistas Alfonsas Pranskėtis // Daugyvenės krašto šviesuoliai. Konferencijų pranešimai / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009. – P.74-78.
17. Švietėjas, sukilėlis Leonas Taraškevičius // Daugyvenės krašto šviesuoliai. Konferencijų pranešimai / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009. – P.98-100. – Bendraaut. K. Navalinskaitė.
18. Advokatas ir aušrininkas Stanislovas Raila // Daugyvenės krašto šviesuoliai. Konferencijų pranešimai / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009. – P.100-104.
19. Garsus kraštietis misininkas Petras Urbaitis // Daugyvenės krašto šviesuoliai. Konferencijų pranešimai / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009. – P.117-120.
20. Lietuviškosios Žanos d'Ark pėdsakai Smilgių apylinkėje ir Daugyvenės krašte // Daugyvenės krašto šviesuoliai. Konferencijų pranešimai / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009. – P.123-127. – Bendraaut. D. Žostautaitė.
21. Europoje išgarsinęs Daugyvenės kraštą // Daugyvenės krašto šviesuoliai. Konferencijų pranešimai / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009. – P.128-130. – Bendraaut. E. Kvedaraitė, D. Žostautaitė.
22. Raginėnų piliakalnio populiarintojas Liudvikas Kšivickis // Daugyvenės krašto šviesuoliai. Konferencijų pranešimai / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009. – P.141-144.
23. Rašytojas Kornelis Makušinskis ir Burbiškio dvaras // Daugyvenės krašto šviesuoliai. Konferencijų pranešimai / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009. – P.147-151.

24. Lietuvos konsulas Aleksandras Polišaitis // Daugyvenės krašto šviesuoliai. Konferencijų pranešimai / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009. – P.163-164.
25. Garsus antropologas profesorius Jurgis Žilinskas // Daugyvenės krašto šviesuoliai. Konferencijų pranešimai / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009. – P.165-169. – Bendraut. D. Žostautaitė.
26. Jurbarko bažnyčios statytojas iš Šniukonių // Daugyvenės krašto šviesuoliai. Konferencijų pranešimai / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009. – P.169-171. – Bendraut. A. Karaliūtė.
27. Linų selekcininkas Antanas Vyčas // Tėvynė. – 2009. – Spal.24.
28. Istorikas iš Pajuosčio // Lėvens ir Nevėžio krašto žmonės–2. Konferencijos, įvykusios 2009 m. lapkričio 28 d., pranešimų tezės / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009. – P.3.
29. Pulkininkas Petras Daukšys // Lėvens ir Nevėžio krašto žmonės–2. Konferencijos, įvykusios 2009 m. lapkričio 28 d., pranešimų tezės / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009. – P.3-4. – Bendraut. K. Trebaitė.
30. Politikas iš Pajuosčio // Tėvynė. – 2009. – Gruodž.5.
31. Vandens malūnai Panevėžio rajone // Kultūros paminklai. – Nr.14. – 2009. – P.29-33.

Leidiniai

1. Panevėžio rajonas. Turistinis žemėlapis. – Panevėžys. – 2009.
2. Mažupė. – Panevėžys. – 2009. – Bendraut. K. Trebaitė.
3. Privatus kolekcininko Klemento Sakalausko muziejus / Lankstukas. – Panevėžys. – 2009.
4. Dvarų kultūra – Lietuvos kultūros dalis. Zavišos. Konferencijos, įvykusios 2009 m. balandžio 17 d., pranešimų tezės / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009.
5. Daugyvenės krašto šviesuoliai. Konferencijų pranešimai / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009.
6. Lėvens ir Nevėžio krašto žmonės–2. Konferencijos, įvykusios 2009 m. lapkričio 28 d., pranešimų tezės / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2009.

Europos paveldo bei Tarptautinio turizmo dienų proga, rugsėjo - 16d., 17d., 18d., (trečiadienį, ketvirtadienį ir penktadienį), organizuoja tris nemokamas ekskursijas senjorams
“ Panevėžys - Piniava – Upytė – Krekenava – Šventybrastis – Šetėniai – Apylaukis – Kėdainiai – Ramygala - Bistrampolio dvaras - Panevėžys ”

Ekskursijos programa:

9.00 – išvykimas iš Panevėžio nuo Miltinio dramos teatro (Elektros g.)

9.30 – privatus kolekcionieriaus Klemenso Sakalausko muziejus Piniavoje: unikalios gromofonų, lygintuvų, ąsočių, sviestmušių, verpimo ratelių kolekcijos.

11.00 – Šventybraščio kraštovaizdžio draustinis: kaimas, kapinaitės, ažuolai. Šetėniai – Česlovo Milošo gimtinė – kultūros centras.

13.00 – ekskursija po Kėdainių senamiestį: Radvilų muzoliejus, Šv. Jurgio bažnyčia, dviejų sinagogų kompleksas, krašto muziejus, Didžioji rinkos aikštė.

16.00 – Bistrampolio dvaro rūmai ir parkas Panevėžio rajone: 10 dvaro sodybos ansamblio pastatų, parkas ir kapinaitės.

18.00 – grįžimas į Panevėžį

Registracija ir informacija: VŠĮ Panevėžio turizmo informacijos centras, adresu, Laisvės a. 11, Panevėžys,

tel.: 8 45 50 8080, 8 45 508081, istirbyte@zebra.lt, mob. tel. 8 647 46691

Papildomos išlaidos 13Lt. muziejų bilietams

Archeologas Mindaugas Mačiulis: Panevėžio rajone aptikome istorijos pėdsakus (FOTO)

TREČIADIENIS, 14 SPALIS 2009 09:32

Šių metų spalio pirmosiomis dienomis, Panevėžio rajone, Upytės seniūnijoje, prie senųjų Sabonių kaimo kapinių lankėsi archeologai.

Šių archeologinių tyrinėjimų tikslai buvo išsiaiškinti prie senųjų kaimo kapinių esančio spėjamo žiemgališko kapinyno išlikimo laipsnį, nustatyti ar yra išlikę kapai; nustatyti šio kapinyno užimamą teritoriją, bei, žinoma, kapinyno chronologiją.

Iki šiol šis spėjamas kapinynas nebuvo archeologiškai tyrinėtas, o ir turima informacija apie jį buvo labai lakoniška, paremta keliais atsitiktiniais radiniais, tarp kurių, 2008 metais, ant akmenų krūsnies atsitiktinai rastas peilis – pjautuvėlis, pagal analogijas iš Lietuvos

teritorijoje esančių kapinynų, datuotinas X – XI (XII) amžiumi (1 nuotr.) ir kurį galima būtų sieti su šiuo laikotarpiu žiemgalių gyventoje teritorijoje, laidosenos tradicijoje jau vyravusiais plokštiniiais kapinynais su griautiniais palaidojimais.

Prieš pradėdant archeologinius tyrimus, spėjamo kapinyno lokalizacijai buvo taikomas aerofotografijos metodas. Aerofotografijos metodo esmė yra objektų, esančių po žeme, identifikavimas, remiantis žemės paviršiaus skirtumais. Tačiau, metodas, deja, dėl vietovėje vykdomų aktyvių žemės ūkio darbų didesnių ir svaresnių rezultatų nedavė.

Archeologiniuose tyrinėjimuose darbavosi Vilniaus universiteto, archeologijos bakalauro studijų studentai, kuriems pastarieji tyrimai tapo įdomia „atrakcija“ pagyvinančia studijas rudenį universitete. Tyrimų metu, spėjamo kapinyno teritorijoje archeologiškai buvo ištirtas 40 kvadratinų metrų plotas. Tyrinėjimų metu, deja, lauktų palaidojimų neaptikta. Matyt, kapinynas visgi, aktyvios vietovėje vykdomos žemdirbystės pasekoje, buvo nuartas ir sunaikintas. Tačiau, tyrimų metu, buvo rasta keletas įdomių radinių, leidusių suprasti kokias laidosenos paslaptis slepia būtent šioje vietovėje ilgą laiką egzistavęs kapinynas, todėl, įdomumo dėlei, apie radinius norėtusi pakalbėti truputėlį plačiau.

Vienas įdomiausių kapinyno radinių – dalis žalvarinės juostinės apyrankės trikampio pjūvio lankeliu, puoštos eglutės ornamentu (2,3 nuotr.). Šitokios apyrankės atsiranda IV- V amžių sandūroje (Daujėnų, Plaučiškių pilkapynai); ypač būdingos V-VI a., randamos moterų (Raginėnai, Kūri kapinynas Latvijoje), rečiau- vyrų (Šarkų, Jakštaičių - Meškių kapinynai). Taigi, turimą apyrankę, pagal turimas panašių apyrankių gausias analogijas iš Kūri kapinyno (Latvija), Jauneikių kapinyno, bei iš kitų laidosenos paminklų medžiagos, galime datuoti V - VI amžiuje. Taip pat, tokių apyrankių aptikta ir Žemaitijos, šiaurės Lietuvos pilkapiuose, bei centrinės Lietuvos kapinynuose.

Taip pat, įdomūs ir kiti rasti keli vėlyvesni radiniai – siauraašmenio kovos peilio fragmentas (4 nuotr.), bei peilio pjautuvėlio fragmentas. Pagal turimas analogijas iš Šukionių, Podini- Rušini (Latvija), bei kitų žiemgališkų kapinynų duomenis, radiniai datuoti X-XI amžiumi, kuomet žiemgaliai buvo laidojami nebe pilkapiuose (ši laidosenos tradicija išnyksta V- VI amžiuje), o plokštiniuose kapinynuose. Kiti kapinyne rasti radiniai- gyvas galas XX amžiaus vinių, sąkabų, bei kitų radinių - mažiau archeologiškai vertingi, todėl apie juos kalbėti neverta. Taigi, apibendrinant, galima teigti, jog archeologų tyrinėtoje vietoje, pagal turimus menkus radinius, kapinynas yra egzistavęs ilgą laiką nuo V- VI amžiaus iki XI amžiaus, tačiau nei kapų ar jų liekanų, tuo labiau tikslesnės kapinyno chronologijos bei jo ribų nustatyti nepavyko, kadangi, kapinynas yra visiškai suardytas žmogaus barbariškos ūkinės veiklos. Nors ir nedrąsiai, tačiau pagal turimus radinius galime teigti, greičiausia, kapinyne VI amžiuje (galbūt kapinynas egzistavęs iki tol? - to jau nebesužinosime), žmonės buvo laidojami pilkapiuose, keičiantis laidosenos tradicijai, žmonės tradiciškai, buvo pradėti laidoti čia pat esančiame plokštiniame kapinyne, tačiau šito nustatyti jau nebeįmanoma, o lieka remtis tik hipotezėmis bei turimomis analogijomis iš aplinkinių laidojimo paminklų...

RESTAURUOTI PAVELDO OBJEKTAI

Diplomato Juozo Urbšio tėviškė

Kalvė Naudvaryje

Rašytojos Gabrielės Petkevičaitės-Bitės gimtinė

Lankytojus pakvietė Bistrampolio dvaras

RODYKLĖS, ŽENKLAI

KONFERENCIJOS

Piniavoje

Konferencijos dalyviai susipažino ir su privačiomis kolekcijomis

Pranešėjai prie vertingiausio eksponato

Smėlynės bibliotekoje

Senamiesčio gatvės bendruomenės aktyvas ilgokai klausinėjo pranešėjas

Respublikiniame seminare

Dalyviai rinkosi Taujėnų dvaro salėje

Lankytasi Užugirio dvare